

N:o 38.

Af herr **Lithander**, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående visst förklarande i fråga om försäljning af fastigheten n:o 1 i kvarteret Lejonet m. m.

Till statsrådsprotokollet den 20 sistlidne mars har statsrådet och chefen för kongl. finansdepartementet anført många tungt vägande skäl för att det s. k. arffurstens palats kunde få en användning, som blefve för Sveriges arffurste till större oafbruten nytta, än som hittills kunnat ske.

Med fullkomligt godkännande af dessa skäl, kan jag dock icke underlåta att finna palatsets försäljning till enskild man eller bolag ur många synpunkter föga tilltalande. Tanken på en dylik försäljning har ock inom allmänna opinionen stött på ett motstånd, som i enskilda kretsar, i pressen och inom Riksdagen tagit sig olika uttryck, alla dock synbart härledande sig ur en känsla af att palatsets ifrågasatta framtida användning icke rätt öfverensstämmer med nationens värdighet. En historisk byggnad vid hufvudstadens förnämsta plats, hvilken byggnad genom sin monumentala karakter är af betydelse för stadens allmänna utseende och som i sin egenkap af fideikommissstiftelse från en konungaätt med djupa rötter i Sveriges historia har ett värde utöfver och vid sidan af det materiella, som betingas af grundpriset och det solida byggnadssättet — en sådan byggnad ser man icke gerna förvandlad till ett objekt för enskild spekulation. Också har den meningen gjort sig allmänt gällande, att, då nu palatset befunnits icke motsvara det i fideikommissstiftelsen åsyftade ändamålet, det måtte användas för något med dess läge och rang öfverensstämmande statsändamål. Åtskilliga förslag för palatsets användning i detta hänseende ha redan förports och i mer eller mindre vidsträckt kretsar diskuterats. För den,

som haft tillfälle att genomvandra palatsets salar och gemak, står det klart, att de ofta dyrbart och vackert inredda rummen skulle erbjuda synnerligen värdiga lokaler för hvilken som helst framstående statsinstitution.

Redan långt innan det blef mig bekant, att arffurstens palats kunde genom köp förvärfvas, föresväfvade mig den tanken, att just denna egendom med dess läge alldeles i närheten af kongl. slottet och det nya riksdagshuset skulle lämpa sig utomordentligt väl att inrymma de olika regeringsdepartementen, som nu äro så trångbodda på andra sidan Norrström, att Kongl. Maj:t redan till innevarande Riksdag aflemnat en proposition angående uppförandet af en ny byggnad för dem å Riddarholmen.

Afgörande för realiserandet af tanken att åt den centrala riksstyrelsens byråer förvärfva den så utomordentligt välbelägna byggnaden vid Gustaf Adolfs torg är frågan, huruvida inom denna byggnad finnes tillräckligt utrymme och huruvida en lämplig rumsindelning kan åvägbringas. Efter företagen undersökning och med anlitande af sakkunnig persons omdöme har jag kommit till den öfvertygelsen, att ej blott utrymmet är fullt tillräckligt, utan också att inom en byggnad med så kolossalt starka yttermurar kunna företagas snart sagdt hvilka inre förändringar som helst i förening med påbyggnad för att få till stånd en tidsenlig och ändamålsenlig rumsindelning. Det lider intet tvifvel, att utrymmet med fördel kan tillvaratagas på ett mera praktiskt sätt, än som i byggnaden från början skett, utan att palatsets monumentala karakter lider någon skada. Det väldiga utrymme, som upptages af hufvuduppgången, kan sålunda helt och hållet tillgodogöras och indelas i rum samt ersättas med en fullt värdig halfrund uppgång midt för stora ingången mellan pelarraderna, hvilket också medför tillfälle att inrätta rum på nedre bottnen på ömse sidor om pelarraderna. Å gården mot brandmuren till angränsande egendom, hvarest nu några framdeles obehöfliga bodar stå, kan uppföras en byggnad med 12 å 16 rum, som genom en korridor eller passage sins emellan förbindas och likaledes förenas med hufvudbyggnaden åt tvenne håll. På vinden kan en alldeles förträfflig arkivlokal med ofvanljus inrättas med ett ofantligt utrymme. Brandfria förvaringsrum kunna äfvenledes åstadkommas.

Med sitt åt tre håll fria läge och sin jämförelsevis ringa höjd torde palatset framför de flesta andra byggnadsprojekt ha ett afgjort företräde med afseende på ringa eldfarlighet. Några enskilda bostadslägenheter för vaktmästare synas — icke minst med hänsyn till eldfara — icke böra förekomma inom palatset, derest detsamma skulle förvandlas till kanslihus. Endast en tillsyningsman borde der ha boningsrum.

Det pris, som åsatts egendomen och som äfven lär af enskild spekulant erbjudits, måste betecknas såsom under nuvarande förhållanden synnerligen högt. Men efter all sannolikhet kommer grundvärdet i denna centrala del af Stockholm ingalunda att gå ned i värde, utan snarare tvärtom, och dessutom torde, äfven om den ekonomiska synpunkten skall företrädesvis göras gällande, utgifterna för denna egendoms omdaning till regeringsdepartementens lokaler visa sig i verkligheten icke dyrare än det byggnadsprojekt, som i Kongl. Maj:ts förut antydda proposition ställes i utsigt. För, sjelfva ombyggnaden och möbleringen af arffurstens palats till det här afsedda statsändamålet skall ett belopp af 750,000 kr. säkerligen visa sig fullt tillräckligt. Hela kostnaden för ett värdigt och tidsenligt hus för regeringsdepartementen vid Gustaf Adolfs torg uppginge då till 3 millioner kronor. Man undgår alla oförutsedda utgifter och de bytesaffärer med Stockholms stad, hvilka — som erfarenheten stundom visat — icke alltid äro förmånliga för staten.

Och man har icke blott uppnått det ändamål, som med den kongl. propositionen af den 20 mars afses, att nemligen skaffa arffursten en betydande och påtaglig inkomst af prinsessan Sofia Albertinas fideikommissstiftelse, utan man har också på bästa sätt främjat ett betydelsefullt statsändamål.

Hvad beträffar de embetsbyggnadsfrågor, som af Kongl. Maj:t kombinerats med kanslihus — frågan torde med dem lämpligen kunna anstå, tills nuvarande riksdagshuset, riksbankshuset och riksgäldskontorets hus m. fl. andra lokaliteter inom en ej aflägsen framtid bli lediga, såsom det ingick i beräkningen vid beslutet om Helgeandsholmsbyggnaderna. Beträffande de praktiska förutsättningarna för att arffurstens palats må kunna blifva brukbart för här antydda syfte, får jag hänvisa till bilagda berättelse af arkitekt E. Melander. Det synes vara tydligt, att inom byggnaden kunna inredas minst 80 större och mindre, ändamålsenliga rum. Det möter då ingen svårighet att åt hvarje departement 5 à 6 rymliga rum och tambur och dessutom särskilda lokaler för regeringschefen, statsrådsberedningen och jemväl för särskildt tillkallade delegationer af sakkunniga inredas.

Med stöd af hvad jag här anført, vill jag sålunda föreslå:

att Riksdagen besluter att på det sättet bifalla Kongl. Maj:ts proposition n:o 67, af den 20 sistlidne mars, att arffurstens palats inlöses af staten för en summa af 2,250,000 kronor, hvarjemte till byggnadens inre

omändring, inredning och möblering, för att den må kunna tagas i användning af Kongl. Maj:ts kansli, lemnas ett anslag en gång för alla af högst 750,000 kronor.

Om remiss till statsutskottet anhålles.

Stockholm den 14 april 1902.

P. Em. Lithander.

Förslag till ombyggnad af arffurstens palats till kanslihus,

hvari kunna inrymmas erforderliga lokaler för regeringsdepartement m. m.

Enligt torsdagen den 10 april 1902 erhållet uppdrag, får jag härmed till den omfattning, som den knappa tiden medgifvit, aflemna ett approximativt förslag till en inre om- och tillbyggnad af palatset, för att deri inrymma alla för kansliet m. m. erforderliga embetslokaler.

Efter uppmätning och undersökning af palatsbyggnaden har jag funnit, att murarnas stabilitet från källare till vind äro af allra bästa beskaffenhet och af ovanligt grofva dimensioner, hvadan inga som helst hinder förefinnas för en ombyggnad och eventuel påbyggnad.

Angående husets påbyggnad med ytterligare en våning, tror jag, att den, ur skönhetsynpunkt sedt, skulle komma att vinna högst betydligt, därför att palatset i och för sig i jämförelse med sina dominerande grannar, det nya riksdagshuset och operabyggnaden, numera förefaller nedtryckt; dels ock bör det nya kanslihuset göra sig mer gällande som ett skönhetsmoment i den vackra taflan, sedd från Norrbro och Strömmen, än hvad nu är fallet med palatset.

Af vidfogade blockplanförslag, hvilket dock tillkommit på otillräcklig tid för mer ingående studier, framgår dock tydligt följande viktiga förhållanden:

1) Att indelningsmöjligheten af palatset äfvensom en eventuel påbyggnad och uppförandet af ny flygelbyggnad å gården för åstadkommandet af ett åttiotal (80) rum m. m. med all säkerhet förefinnes.

2) Att en ny hufvudtrappa ingår i förslaget, därför att belägenheten af den nuvarande paradtrappan hindrar genomförandet af ett bekvämt korridorsystem; derjemte går den nuvarande paradtrappan endast till första våningen.

3) Att hela vindsvåningen, utgörande 1,500 m², skall anordnas till arkiv med takdager; för att göra detta arkiv fullt brandfritt, göres hela den yttre takkonstruktionen af jern och cementbeton.

4) För uppvärmning och ventilering af byggnadens alla lokaler och korridorer anbringas i de djupa, präktiga källarne kaloriferer för central-uppvärmning.

5) Att detta förslag afser att på det mest pietetsfulla sätt bevara palatsets värdiga exteriör och dess praktfulla interiör, med sin traditionella och magnifika utstyrsel, från vandalism.

6) Som en sak af mycken stor betydelse vill jag särskildt framhålla, att i denna byggnad, med sina hundraåriga murar och bepröfvade trossbottnar, komma kanslilokalerna att från första början vara absolut fuktfria och följaktligen besitta den ovärderliga egenskapen af att vara sanitära, hvilken egenskap ingen nyuppförd byggnad kan ha.

7) Totalkostnaden för om- och tillbyggnaden jemte möblering skall ej öfverstiga en summa af kronor 750,000.

Stockholm den 12 april 1902.

A. E. Melander.

Arkitekt.